

Mánudaginn 28. október 1974.

Nr. 107/1973: **Gjaldheimtan í Reykjavík**
(Guðmundur Vignir Jósefsson hrl.)
gegn
Sveini Guðmundssyni og gagnsök
(Jón Finnsson hrl.).

Dómenndur:

hæstaréttardómaramennir Benedikt Sigurjónsson, Björn Sveinbjörnsson, Einar Arnalds, Logi Einarsson og Magnús P. Torfason.

Skattamál. Lögtak.

Dómur Hæstaréttar.

Aðaláfrýjandi hefur áfrýjað máli þessu með stefnu 13. júlí 1973. Krefst hann þess, að lagt verði fyrir fógeta að framkvæma lögtak fyrir kr. 514.894.00, en til vara kr. 322.680.00, auk 12% ársvaxta frá 7. júlí 1972 til greiðsludags. Þá krefst hann málskostnaðar úr hendi gagnáfrýjanda í héraði og fyrir Hæstarétti.

Gagnáfrýjandi hefur áfrýjað málinu með stefnu 22. október 1973, að fengnu áfrýjunarleyfi 25. september 1973. Krefst hann þess aðallega, að hinum áfrýjaða úrskurði verði hrundið og synjað um framkvæmd lögtaksins. Þá krefst hann málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti. Til vara krefst hann staðfestingar hins áfrýjaða úrskurðar og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Nokkur ný gögn hafa verið lögð fyrir Hæstarétt.

Eins og lýst er í hinum áfrýjaða úrskurði, voru skattframtöl gagnáfrýjanda gjaldárin 1965 til 1968 (skattárin 1964 til 1967) tortryggileg og haldin ýmsum annmörkum, sem hann hefur ekki gefið viðhlítandi skýringar á. Gagnáfrýjandi var bókhaldsskyldur samkvæmt 11. tölulið 2. gr. laga nr. 62/1938, en færði ekki lögmælt bókhald og kveðst hafa fargað reikningum þeim og öðrum gögnum, er hann byggði framtöl sín á.

Frestur sá til breytinga á framtölum skattþegna, sem greinir í 38. gr. laga nr. 90/1965, nú 38. gr. laga nr. 68/1971, var liðinn, að því er varðar skattárið 1964, þegar ríkisskattanefnd

kvað upp úrskurð sinn 28. september 1971, en við það tíma-
mark ber að miða rof frests, shr. dóm Hæstaréttar 19. febrú-
ar 1974. Ber því að staðfesta þá niðurstöðu fógetaréttar, að
lögtak skuli eigi ná fram að ganga fyrir viðbótargjöldum af
tekjum gagnáfrýjanda það ár. Ríkisskattanevnd var hins veg-
ar, eins og á stóð, heimilt að frumkvæði ríkisskattstjóra, shr.
4. mgr. 42. gr. laga nr. 90/1965, að víkja til hliðar framtöl-
um gagnáfrýjanda fyrir skattárin 1965—1967 og áætla hon-
um tekjur að nýju, svo sem gert var. Samkvæmt þessu ber
að staðfesta hinn áfrýjaða úrskurð.

Rétt þykir, að málskostnaður fyrir Hæstarétti falli niður.

D ó m s o r ð :

Hinn áfrýjaði úrskurður á að vera óraskaður.

Málskostnaður fyrir Hæstarétti fellur niður.

Úrskurður fógetaréttar Reykjavíkur 15. júní 1973.

Mál þetta var þingfest föstudaginn 7. júlí 1972, og gerði um-
boðsmaður gerðarbeiðanda þá þær réttarkröfur, að fógeti heimili
lögtak hjá gerðarpóla, Sveini Guðmundssyni, Kárastíg 3 hér í
borg, (nafnnúmer 8743—3978) til tryggingar ógreiddum opinber-
um gjöldum, ákvörðuðum og álögðum af ríkisskattanevnd í sept-
ember 1971, samtals að fjárhæð kr. 514.894.00 ásamt 12% árs-
vöxtum frá þingfestingardegi máls þessa til greiðsludags auk
málskostnaðar að mati réttarins.

Gjöld þau, sem framangreind lögtakskrafa nær til, eru þessi:

1965 tekjuskattur	ál. 28. sept. 1971	kr. 92.744.00	
1965 kirkjug.gjald	— — — — —	1.470.00	
1965 tekjuútsvar	— — — — —	98.000.00	kr. 192.214.00
1966 tekjuskattur	— — — — —	46.414.00	
1966 kirkjug.gjald	— — — — —	728.00	
1966 tekjuútsvar	— — — — —	48.500.00	— 95.642.00
1967 tekjuskattur	— — — — —	56.303.00	
1967 kirkjug.gjald	— — — — —	898.00	
1967 tekjuútsvar	— — — — —	59.875.00	— 117.076.00
1968 tekjuskattur	— — — — —	54.949.00	
1968 kirkjug.gjald	— — — — —	813.00	
1968 tekjuútsvar	— — — — —	54.200.00	— 109.962.00
Samtals		kr. 514.894.00	

Gjöld þessi lagði ríkisskattanefnd á gerðarpöla með úrskurði sínum, dags. 28. september 1971, að undangenginni rannsókn á skattframtölum hans, sbr. 42. gr. laga nr. 90/1965 um tekju- og eignarskatt.

Umboðsmaður gerðarpöla gerir hins vegar þær réttarkröfur, að synjað verði um framgang hinnar umbeðnu gerðar og að umbjóðanda hans verði dæmdur hæfilegur málskostnaður eftir mati réttarins.

Til vara gerir hann þær kröfur, að lögtakskrafan verði stórlega lækkuð og málskostnaður látinn falla niður.

Þegar athuguð eru tildrög máls þessa og hinna umdeildu skattahækkana ríkisskattanefndar, þykir rétt að draga fram eftirfarandi atriði:

Árið 1971, föstudaginn 26. mars, kom gerðarþoli fyrir deildarstjóra rannsóknardeildar ríkisskattstjóra, og var honum þar tjáð, að hann væri kvaddur til skýrslugjafar vegna framtala hans árin 1965, 1966, 1967 og 1968.

Meðal annars var hann þar spurður um bókhald vegna starfsemi sinnar.

Aðspurður kvaðst hann hafa haldið saman fylgiskjöllum til að vinna eftir uppgjör, bæði milli félaganna að byggingunum og vegna skattframtals. Að lokinni notkun voru fylgiskjölin ekki geymd lengur og eru ekki til núna, sjá rskj. nr. 16, fskj. nr. 1.

Með bréfi, dagsettu 26. maí 1971, er gerðarpöla send skýrsla rannsóknardeildar ríkisskattstjóra um athugun á skattframtölum hans árin 1965, 1966, 1967 og 1968, og er honum þar gefinn frestur til 14. júní sama ár til að koma að athugasemdum sínum og jafnframt tilkynnt, að eins og málið liggi fyrir, gæti orðið að hækka áður álögð opinber gjöld hans.

Með bréfi, dagsettu 8. júlí 1971, svarar umboðsmaður gerðarpöla áður nefndri skýrslu rannsóknardeildar ríkisskattstjóra, sjá rskj. nr. 8.

Hinn 28. september 1971 kvað ríkisskattanefnd upp svohljóðandi úrskurð. Réttarskjal nr. 9 tekið upp hér í framhaldi óbreytt:

„Á fundi ríkisskattanefndar hinn 28. sept. 1971 var tekin til endurskoðunar álagning tekju- og eignarskatts á Svein Guðmundsson, Fellsmúla 15, nú Kárastíg 3, Reykjavík, nafnr. 8743—3978, gjaldárin 1965—1968.

Málið er tekið upp að tilhlutan ríkisskattstjóra skv. 42. gr. laga nr. 68/1971 um tekjuskatt og eignarskatt.

Málavextir eru þeir, að rannsóknadeild ríkisskattstjóra gerði athugun á skattframtölum gjaldanda nefnd gjaldár.

Með bréfi, dags. 27. maí 1971, var gjaldanda send skýrsla deildarinnar og honum jafnframt tilkynnt, að eins og málið lægi fyrir, gæti orðið að hækka áður álögð opinber gjöld hans fyrir gjaldárin 1965—1968, og var honum gefinn kostur á að koma að þeim skýringum og gögnum, er hann kynni að óska.

Umboðsmaður gjaldanda sendi svarbréf, sem er dags. 8. júlí s.l. og barst deildinni 10. sama mán.

Í skýrslu rannsóknadeildar kemur m. a. fram, að gjaldandi, sem er húsasmíðameistari, starfaði sem verktaki við ýmsar byggingaframkvæmdir, auk þess sem hann vann að smíði íbúða fyrir eigin reikning og með starfsmenn á launum. Ennfremur hefur gjaldandi haft með höndum kaup og sölu íbúða viðkomandi gjaldár.

Gjaldandi hefur ekki fært neinar bókhaldsbækur yfir rekstur sinn, en einungis haldið saman reikningum fyrir hvert ár og samið skattframtöl sín eftir þeim. Að því loknu kveðst gjaldandi hafa fleygt reikningum þeim, sem skattframtal hans var samið eftir. Hefur hann því ekki lagt fram nein gögn til staðfestingar skattframtölum, utan nokkur afsöl og kaupsamninga.

Með skattframtali 1965 er fskj. með upplýsingum varðandi kaup og sölu íbúða að Öldugötu 41, Reykjavík. Samkvæmt framburði fimm kaupenda, eða jafnmargra og íbúðirnar eru, sem gjaldandi selur, kemur í ljós, að 3 kaupendur telja sig hafa greitt samtals kr. 170.000.00 meira fyrir íbúðirnar en kaupsamningur hljóðar upp á, svo og skattframtal gjaldanda. Ennfremur telur einn kaupandinn sig hafa greitt „einhverja“ upphæð til viðbótar þeim, sem tilgreindar eru í kaupsamningi.

Á skattframtali 1965 eru færð til gjalda heildarafföll af seldum skuldabréfum (10 ára bréf). Er nafnverð nefndra bréfa kr. 230.000.00, en gjaldfærð afföll kr. 103.500.00. *Samkvæmt framburði gjaldanda veit hann ekki, hver var kaupandi bréfanna.* Á sama framtali eru skattgjaldstekjur lækkaðar vegna reiknaðra affalla kr. 45.500.00 af óseldu skuldabréfi á nafnverði kr. 130.000.00 (eða 35%). Á eignalið framtals er áður nefnt skuldabréf eignfært á nafnverði kr. 130.000.00.

Á framtali 1967 er gjaldfærður kostnaður vegna bóta og málskostnaðar kr. 90.720.00, sem er vegna íbúðar að Heiðargerði 80, sem gjaldandi seldi 1964. Samkvæmt skattframtali 1965 var söluhagnaður ekki skattlagður þá.

Á skattframtali 1967 færir gjaldandi til tekna söluhagnað af íbúðarsölu að Fellsmúla 15, kr. 127.079.40. Auk þess sem áður nefndur söluhagnaður er tilfærður sem skattgjaldstekjur, er hann einnig færður sem skattfrjáls aukning á höfuðstólseign. Er þessi hagnaður því færður til hækkunar höfuðstólseign (inc. í nettó tekjum), sem skattskyld eignaaukning og einnig eins og um skattfrjálsa eignaaukningu væri að ræða. Þessi tilfærsla hefur þau áhrif, að framfærslulífeyrir gjaldanda árið 1966 er því samkvæmt skattframtali hans kr. 7.699.65, eftir að þessi tvífærsla hefur verið leiðrétt. Verða nú rakin nokkur svör umboðsmanns gjaldanda við skýrslu rannsóknadeildarinnar.

Varðandi mismun á kostnaði við frágang íbúða að Fellsmúla 15, segir gjaldandi, að stafi af því, að íbúðin, sem hann tók til eigin nota, hafi að ýmsu leyti ekki verið eins vel frágengin og íbúð sú, sem hann seldi. Einnig hafi söluíbúðin lent í hærri byggingakostnaði vegna verðhækkana, sem urðu frá 1965—1966.

Varðandi sölu á íbúðum að Öldugötu 41 ítrekar gjaldandi fyrri framburð um rétt tilfærð söluverð á framtali. „Enda virðast kaupsamningar styðja þann framburð“ og „framburður kaupenda hlýtur því að byggjast á einhverjum misskilningi“, segir orðrétt í svarbréfi.

Nánari grein fyrir afföllum af skuldabréfum, kr. 103.500.00, sbr. skýrslu bls. 5, lið 47, er ekki gerð, sjá afrit úr gerðarbók rannsóknadeildar, merkt fskj. nr. 1.

Samkvæmt skýrslu deildarinnar, bls. 5, lið 48, telur gjaldandi skuldir við Samvinnubanka Íslands pr. 31. des. 1964 kr. 50.000.00 og Landsbanka Íslands pr. 31. des. 1966 kr. 25.000.00, bls. 6, lið 61. Viðkomandi bankar telja sig hins vegar ekki eiga hjá gjaldanda nefndar upphæðir.

Í svarbréfi gjaldanda segir, að víxlar þessir séu innheimtuvíxlar, sem stofnað hafi verið til vegna efniskaupa. Ekki er tekið fram, um hvaða efniskaup er að ræða né hvaða efnissalar hafi tekið viðkomandi víxla sem greiðslu frá gjaldanda.

Í skýrslu rannsóknadeildar, bls. 5, lið 5, kemur fram, að Samvinnubanki Íslands á eigin víxil, keyptan 29. des. 1965 með gjaldaga pr. 25. jan. 1966, sem gjaldandi er skuldari að. Andvirði víxilsins við kaup er hins vegar ekki innfært á hlaupareikning, sem gjaldandi hefur í viðkomandi banka. Í svarbréfi segir, að andvirði þessa víxils hafi verið notað til greiðslu ýmissa lausaskulda, hann hafi notað peningana strax og þar sem oft sé erfitt að selja ávís-

anir, hafi hann ekki lagt andvirði víxilsins á hlaupareikning sinn í bankanum, enda hafi hann ekki notað hlaupareikning mikið.

Varðandi þessar skýringar gjaldanda þykir rétt að taka fram, að viðkomandi ár, þ. e. 1965, eru innborganir á hlr. kr. 961.812.00, og úr hlr. er ávísað svo til jafnhárri upphæð, og er fjöldi útgef-inna ávísana a. m. k. tvö hundruð talsins.

Varðandi greiðslu vegna galla á íbúð að Heiðargerði 80 vísast til þess, sem áður segir um þann lið.

Eins og fram kemur í skýrslu rannsóknadeildar, er tvítalinn söluhagnaður af íbúð við Fellsmúla 15. Þessi tvítalning hefur þau áhrif, að lífeyrir gjaldanda verður svo til enginn árið 1966. Í svarbréfi gjaldanda er sú skýring gefin, að framfærslulífeyri það ár hafi gjaldandi fengið m. a. með sölu ýmissa lausafjármuna, og er tilgreind sala á málverkum o. fl., samtals kr. 75.000.00. Á rekstrar- og efnahagsyfirlitum, sem fylgja framtölum gjaldanda, kemur fram á höfuðstólsreikningi m. a. útreiknaður lífeyrir gjaldanda, og er lífeyrir hans þau ár, sem hér um ræðir, yfirleitt um kr. 130.000.00 á ári, og á það einnig við um árið 1966. Eins og fram kemur bæði í gerðarbók rannsóknadeildar og svarbréfi gjaldanda, var honum ekki annað ljóst en tilfærður lífeyrir á framtali 1967 væri raunverulegur, og gat hann þá ekki um sölu á áðurnefndu lausafé til öflunar framfærslueyris.

Með tilliti til framanritaðs svo og með hliðsjón af upplýsingum kaupenda um söluverð íbúða og misræmi varðandi skuldir við lánastofnanir og skorts á öllum gögnum til staðfestingar á upphæð og skiptingu byggingakostnaðar íbúða, sem gjaldandi byggir eða er byggingaaðili að, getur nefndin ekki fallist á að leggja skattframtöl gjaldanda viðkomandi ára til grundvallar álagningu opinberra gjalda. Þykir því rétt að ákveða gjaldanda tekjur að nýju til álagningar fyrir gjaldárin 1965—1968 með áætlun.

Hreinar tekjur gjaldárið 1965 ákveðast kr. 600.000.00, en voru áður kr. 259.900.00. Fjölskyldufrádráttur er kr. 136.000.00 (handskrifuð tala kr. 340.100.00), og verða skattgjaldstekjur því kr. 464.000.00.

Hreinar tekjur gjaldárið 1966 ákveðast kr. 450.000.00, en voru áður kr. 279.800.00. Fjölskyldufrádráttur er kr. 153.000.00 (handskrifuð tala kr. 120.200.00), og verða skattskyldar tekjur því kr. 297.000.00.

Hreinar tekjur gjaldárið 1967 ákveðast kr. 450.000.00, en voru áður kr. 237.500.00. Fjölskyldufrádráttur er kr. 175.550.00 (hand-

skrifuð tala kr. 212.500.00), og verða skattskyldar tekjur því kr. 274.400.00.

Hreinar tekjur gjaldárið 1968 ákveðast kr. 500.0.00.00, en voru áður kr. 307.500.00. Fjölskyldufrádráttur er kr. 165.200.00 (handskrifuð tala kr. 192.500.00), og verða skattskyldar tekjur því kr. 334.800.00 (samlagning á handskrifuðum tölum kr. 868.300.00).

Kærufrestur til ríkisskattaneftndar er 21 dagur frá póstlagningu úrskurðar þessa.

Úrskurðarorð:

Tekjuskattur, gjaldárið 1965, hækkar um kr. 92.744.00, úr kr. 24.788.00 í kr. 117.532.00.

Tekjuskattur, gjaldárið 1966, hækkar um kr. 46.414.00, úr kr. 24.397.00 í kr. 70.811.00.

Tekjuskattur, gjaldárið 1967, hækkar um kr. 56.303.00, úr kr. 6.908.00 í kr. 63.211.00.

Tekjuskattur, gjaldárið 1968, hækkar um kr. 54.949.00, úr kr. 24.733.00 í kr. 79.682.00.“

Rskj. nr. 10 tekið upp hér í framhaldi óbreytt:

„Á fundi ríkisskattaneftndar hinn 28. sept. 1971 var tekin til endurskoðunar álagning útsvars á Svein Guðmundsson, Fellsmúla 15, nú Kárástíg 3, Reykjavík, nafnnúmer 8743–3978, gjaldárin 1965—1968.

Málið er tekið upp að tilhlutan ríkisskattstjóra skv. 42. gr. laga nr. 68/1971 um tekjuskatt og eignarskatt og með vísun til 8. gr. laga nr. 69/1970 um breytingu á lögum nr. 51/1964 um tekjustofna sveitarfélaga.

Jafnframt því, sem vísað er til úrskurðar ríkisskattaneftndar dags. í dag varðandi tekjuskatt gjaldanda, þá þykir verða að ákveða honum tekjur til útsvars að nýju nefnd gjaldár.

Hreinar tekjur gjaldárið 1965 ákveðast kr. 600.000.00. Frá dregst fjölskyldufrádráttur kr. 65.000.00 og greitt tekjuútsvar fyrra árs kr. 26.548.00. Útsvarsskyldar tekjur verða því kr. 508.400.00.

Hreinar tekjur gjaldárið 1966 ákveðast kr. 450.000.00. Frá dregst fjölskyldufrádráttur kr. 73.250.00 og greitt tekjuútsvar fyrra árs kr. 40.764.00. Útsvarsskyldar tekjur verða því kr. 335.900.00.

Hreinar tekjur gjaldárið 1967 ákveðast kr. 450.000.00. Frá dregst fjölskyldufrádráttur kr. 83.850.00 og greitt tekjuútsvar fyrra árs kr. 38.702.00. Útsvarsskyldar tekjur verða því kr. 327.000.00.

Hreinar tekjur gjaldárið 1968 ákveðast kr. 500.000.00. Frá dregst fjölskyldufrádráttur kr. 77.400.00 og frádráttur vegna náms dótt-

ur skv. 52. gr. kr. 9.000.00 og greitt tekjuútsvar fyrra árs kr. 20.855.00. Útsvarsskyldar tekjur verða því kr. 392.700.00.

Kærufrestur til ríkisskattaneðndar er 21 dagur frá póstlagningu úrskurðar þessa.

Úrskurðarorð:

Tekjuútsvar, gjaldárið 1965, hækkar um kr. 98.000.00, eða úr kr. 40.764.00 í kr. 138.764.00.

Tekjuútsvar, gjaldárið 1966, hækkar um kr. 48.500.00, eða úr kr. 38.702.00 í kr. 87.202.00.

Tekjuútsvar, gjaldárið 1967, hækkar um kr. 59.875.00, eða úr kr. 22.680.00 í kr. 82.555.00.

Tekjuútsvar, gjaldárið 1968, hækkar um kr. 54.200.00, eða úr kr. 46.708.00 í kr. 100.908.00.“

Með bréfi, dags. 1. nóvember 1971, kærir umboðsmaður gerðarþola að ósk hans áðurnefnda úrskurði ríkisskattaneðndar og gerir kröfur til þess, að umræddar gjaldahækkanir verði felldar niður með öllu, en til vara, að þær verði lækkaðar mjög verulega.

Hinn 5. apríl 1972 staðfestir ríkisskattaneðnd fyrri úrskurði sína frá 28. september 1971 um hækkun opinberra gjalda gerðarþola fyrir gjaldárin 1965, 1966, 1967 og 1968.

Með bréfi til gjaldheimtustjórans í Reykjavík, dagsettu 19. júní 1972, tilkynnir umboðsmaður gerðarþola, að haldið muni verða uppi vörnum í væntanlegu lögtaksmáli vegna áðurnefndra hækkana opinberra gjalda gerðarþola.

Eins og áður segir, var mál þetta þingfest hér í réttinum þann 7. júlí 1972 og hefur síðan verið rekið hér fyrir réttinum, uns það var tekið til munnlegs málflutnings 1. júní s.l.

Fógeti reyndi sættir í málinu, en án árangurs.

Í munnlegum málflutningi sínum lagði umboðsmaður gerðarbeiðanda höfuðáherslu á það, að hin umdeilda hækkun opinberra gjalda á gerðarþola fyrir gjaldárin 1965, 1966, 1967 og 1968 væri í alla staði lögmæt og lögum samkvæmt. Hann hefði vanrækt bókhaldsskyldu sína, fargað gögnum sínum, sem honum bar þó laggaleg skylda til að geyma, og ekki á neinn hátt gefið fullnægjandi skýringar við athugasemdir þær, er lagðar voru fyrir hann, að lokinni rannsókn rannsóknardeildar ríkisskattstjóra á framtölum hans. Þá mótmælti hann því mjög eindregið, að nokkuð af hinum umdeildu skattahækkunum væru fyrndar, enda hefði athugun rannsóknardeildar ríkisskattstjóra í máli þessu þegar verið hafin í ársbyrjun 1969.

Í munnlegum málflutningi sínum telur umboðsmaður gerðarþola, að í málinu sé hvergi sannað, að umbjóðandi sinn hafi á umræddu tímabili undandregið tekjur eða eignir. Umbjóðandi sinn sé ekki bókhaldsskyldur og þótt fylgiskjöl þau, sem hann byggi framtöl sín á, séu ekki fyrir hendi, geti það ekki á nokkurn hátt rýrt sannleiksgildi skýringa þeirra, sem hann hafi gefið á athugasemdum skattayfirvalda.

Þá fullyrti hann, að skattayfirvöld hafi farið út fyrir heimildir 38. gr. laga um tekju- og eignarskatt, en þar mælir svo fyrir, að eigi skuli reikna gjaldanda skatt lengra aftur í tímann en 6 ár. Eigi því álagning gjaldársins 1965 að falla niður af þessari ástæðu einni saman.

Á því tímabili, er hinar umdeildu skattahækkanir ríkisskattanefndar náí til, þ. e. a. s. gjaldárin 1965—1968, voru í gildi lög nr. 245/1963. Samhljóða ákvæði er að finna í 38. gr. laga nr. 68/1971 um tekjuskatt og eignarskatt.

Í upphafi 38. gr. laga nr. 90/1965 segir svo: „Hver sá, sem skýrt hefur frá tekjum sínum eða eignum lægri en vera ber og því greitt minni skatt en honum ber skylda til, skal greiða eftir á skattupphæð, sem undan var dregin. Þó skal eigi reikna skatt gjaldanda að nýju lengra aftur í tímann en 6 ár . . .“, sbr. 90. gr. reglugerðar nr. 245/1963. Samhljóða ákvæði er að finna í 38. gr. laga nr. 68/1971 um tekjuskatt og eignarskatt.

Í lögum um bókhald nr. 62 frá 11. júní 1938 segir svo í 1. gr.: „Bókhaldsskyldir eru allir þeir, sem taldir eru í 2. gr. þessara laga . . .“, og í 11. tölulið 2. gr. segir:

„Húsameistarar, verkfræðingar og aðrir, er taka að sér að reisa hús og gera önnur mannvirki eða gegna öðrum húsameistara- og verkfræðistörfum.“

Í núgildandi lögum um bókhald nr. 51 frá 2. maí 1968 er að finna mun strangari ákvæði um bókhald og bókhaldsskyldu heldur en voru í eldri lögum um það efni.

Það hefur komið fram í málinu, að á umræddu tímabili vinnur gerðarþoli að byggingaframkvæmdum. Þar er um að ræða beinar launagreiðslur, sem hann fær vegna vinnu við húsbyggingar, sem hann er sjálfur byggingaraðili að í samvinnu við aðra. Einnig er gjaldandi verktaki að framkvæmdum fyrir ýmsa aðila. Við þessi verk hefur hann starfsmenn á launum, þó ekki fleiri en 5, þegar þeir eru flestir. Auk þess hefur gjaldandi staðið að byggingu íbúða, ætluðum til sölu, bæði í samvinnu við aðra og einnig sem einkaaðili.

Samkvæmt gögnum málsins var mál þetta tekið upp að tilhlutan ríkisskattstjóra samkvæmt 42. gr. laga nr. 68/1971 um tekjuskatt og eignarskatt.

Föstudaginn 26. mars er gerðarþoli kvaddur fyrir deildarstjóra rannsóknardeildar ríkisskattstjóra til skýrslugerðar. Með úrskurði ríkisskattaneftndar frá 28. september 1971 ákvarðar ríkisskattaneftnd gerðarþola hinar umdeildu skattahækkanir fyrir gjaldárin 1965, 1966, 1967 og 1968.

Þegar lítið er á gögn málsins í heild, vitnaleiðslur og munnlegan málflutning þess, virðist gerðarþoli ekki hafa getað gefið skattayfirvöldum fullnægjandi skýringar á athugasemdum þeim, er þau hafa gert við skattframtöl hans árin 1965, 1966, 1967 og 1968. Enda hefur hann að eigin sögn aðeins haldið saman fylgiskjöllum til að vinna eftir uppgjör, bæði milli félaganna að byggingunum og vegna skattframtals. Eftir notkun hafi þau ekki verið geymd lengur og séu ekki til núna. Um annað bókhald hafi ekki verið að ræða.

Rétturinn verður að líta svo á, að það ákvæði 38. gr., að ekki beri að reikna skatt gjaldanda að nýju lengra aftur í tímann en 6 ár, verði að túlkast mjög strangt. Löggjafinn hefur sett þetta ákvæði til verndunar hinum almenna skattborgara, bæði til að vernda fjárhagslegt öryggi hans og auðvelda honum að sanna mál sitt í málum sem þessum, en slíkt gæti reynst mjög erfitt, ef skattayfirvöld mættu ótakmarkað aftur í tímann krefja hann skýringa á skattframtölum hans.

Í úrskurði ríkisskattaneftndar frá 5. apríl 1972 er talið, að rannsókn máls þessa hafi hafist í ársbyrjun 1969, sbr. rskj. nr. 4.

Í skýrslu rannsóknardeildar ríkisskattstjóra, sbr. rskj. nr. 16, fyrstu blaðsíðu, II. lið, segir m. a., að við upphaf rannsóknarinnar hafi gjaldandi verið beðinn um að leggja fram bókhald sitt ásamt tilheyrandi gögnum. Samkvæmt fskj. nr. 1 með ofangreindri skýrslu er gerðarþoli fyrst krafinn um upplýsingar um bókhald sitt föstudaginn 26. mars 1971. Samkvæmt fskj. 3, 4, 5 og 6 með sömu skýrslu fara fram yfirheyrslur í málinu 13. og 14. nóvember og 19. desember árið 1968.

Virðist því gæta nokkurs misræmis um það, hvenær talið er, að rannsókn málsins hefjist.

Skattahækkanir þær, er úrskurðar er krafist um í máli þessu, ákvarðaði (reiknaði) ríkisskattaneftnd á fundi sínum þann 28. september 1971. Skattár er almanaksár, og næsta ár telst gjaldár, skattálagningin árið 1965 er miðuð við eignir og skuldir gjald-

anda, eins og þær voru við upphaf 1. janúar það ár og tekjur og gjöld skattársins 1964. Rétturinn fær því ekki annað séð en að skattayfirvöld hafi ekki gætt þeirra takmarkana, er ákveðin eru í 38. gr. laga um tekju- og eignarskatt, en þar segir, að ekki skuli reikna skatt gjaldanda að nýju lengra aftur í tímann en 6 ár.

Ríkisskattanevnd ákvarðar skattahækkun gjaldársins 1965 með úrskurði sínum 28. september 1971, og verður því að miða 6 ára tímabilið við það ár, en ekki við upphaf skattranssóknar, þótt hún virðist hafa hafist nokkru fyrr, enda er skattranssóknardeild ríkisskattstjóra ekki skattákvörðunaraðili.

Rétturinn verður því að líta svo á, að enda þótt gerðarþoli hafi ekki getað gefið fullnægjandi skýringar á athugasemdum skattayfirvalda á framtali hans árið 1965, þá verður að líta svo á, að skattayfirvöld hafi við ákvörðun sína um skattahækkun þann 28. september 1971 ekki gætt þeirra takmarkana, er ákveðin eru í 38. gr. laga um tekju- og eignarskatt, en þar segir, að ekki skuli reikna skatt gjaldanda að nýju lengra aftur í tímann en 6 ár.

Rétturinn verður því að líta svo á, að skattahækkun sú, er lögð var á gerðarþola fyrir árið 1965, sé af þessum sökum ekki lögum samkvæm og því ekki lögtakskræf. Verður því að synja um framgang tögtaksgerðar fyrir það ár, þ. e. a. s. fyrir kr. 192.214.00.

Hvað viðvíkur skattahækkun fyrir árin 1966, 1967 og 1968 virðist gerðarþoli ekki hafa getað gefið skattayfirvöldum viðhlítandi skýringar á athugasemdum, er skattayfirvöld hafa gert við framtöl hans þau ár. Enda fær rétturinn ekki séð, að skattayfirvöld hafi gengið það langt í hækkun opinberra gjalda á gerðarþola þau ár, að þau hafi farið út fyrir heimildir þær, er skattalög leyfa, þegar svo stendur á sem í máli þessu.

Samkvæmt framangreindu þykir verða að leyfa framgang hinnar umbeðnu lögtaksgerðar

fyrir árið 1966	kr. 95.642.00
fyrir árið 1967	— 117.076.00
fyrir árið 1968	— 109.962.00
eða samtals fyrir	kr. 322.680.00

ásamt 12% ársvöxtum frá þingfestingardegi máls þessa hinn 7. júlí 1972 til greiðsludags, allt á ábyrgð gerðarbeiðanda.

Eftir atvikum þykir rétt að ákveða, að gerðarþoli greiði gerðarbeiðanda kr. 20.000.00 í málskostnað.

Því úrskurðast:

Hin umbeðna lögtaksgerð á fram að ganga fyrir kr. 322.680.00 ásamt 12% ársvöxtum frá 7. júlí 1972 til greiðsludags. Allt á ábyrgð gerðarbeiðanda.

Gerðarþoli greiði kr. 20.000.00 í málskostnað.

Mánudaginn 28. október 1974.

Nr. 177/1974: **Ólafur Stefánsson**

gegn

Stjórn Lögmannafélags Íslands.

Dómenndur:

hæstaréttardómarnir Benedikt Sigurjónsson, Björn Sveinbjörnsson, Einar Arnalds, Logi Einarsson og Magnús Þ. Torfason.

Kærumál. Lögmannspóknun. Frávísun.

Dómur Hæstaréttar.

Með kæru 27. september 1974, sem barst Hæstarétti 10. þ.m., hefur sóknaraðili kært ákvörðun varnaraðilja í bréfi hans 18. september 1974 um frávísun á kröfu sóknaraðilja um að fá úrskurðað hæfilegt endurgjald fyrir tiltekin málflutningsstörf. Krefst hann þess, að hin kærða ákvörðun verði úr gildi felld og lagt verði fyrir varnaraðilja að taka málið til efnismeðferðar.

Af hálfu varnaraðilja hafa hvorki borist kröfur né greinargerð.

Hinn 27. ágúst 1974 ritaði sóknaraðili, Ólafur Stefánsson, fulltrúi í fjármálaráðuneytinu, sem hefur leyfi til málflutnings fyrir héraðsdómi, varnaraðilja bréf. Óskaði hann eftir úrskurði hans fyrir hæfilegt endurgjald sér til handa fyrir flutning tveggja tiltekinna mála, sem hann hafði flutt á bæj-